

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

КАФЕДРА МОВОЗНАВСТВА

**ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГУМОРУ
В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 451
групи
Спеціальності 014.02 Середня освіта
(Українська, англійська мова і
література)
Освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Українська мова і
література)»
Бень Анастасія Костянтинівна

Керівниця: кандидатка філологічних
наук,
доцентка Лебедева Н.М.

Рецензентка: кандидатка філологічних
наук, доцентка Чухонцева Н.Д.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ГЛАВА I. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ТА ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	8
1.1. Структура політичного дискурсу та його семантико-когнітивні особливості.....	8
1.2. Політична мова як засіб формування суспільної думки.....	11
1.3. Стилiстична диференціяція англійського політичного дискурсу.....	21
1.4. Поняття адресованості в офіційній та неофіційній політичних промовах.....	22
ГЛАВА II. РОЛЬ ГУМОРУ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	30
2.1. Місце гумору в політичному дискурсі.....	31
2.2. Анекдот як комунікативна одиниця політичного дискурсу.....	32
2.3. Стилiвові та композиційні засоби політичного гумору. Афоризми, пародії.....	37
2.4. Семантичний аналіз нікнеймів політичних діячів як засіб творення неологізмів в англійській мові.....	40
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Становлення зв'язку між лінгвістичними ознаками різних текстів та їх функціональними призначеннями є однією з актуальних проблем соціолінгвістики. На сучасному етапі лінгвісти, що займаються аналізом політичних текстів та дискурсів загалом, використовують досягнення риторики, теорії мовних актів, генеративної граматики, лінгвістичний аналіз та інтерпретацію тексту, когнітивні методи та контекст “аналіз” різноманітних психолінгвістичних методів, наприклад, теорію аргументації, комунікації, дискурсу [2; 3; 4; 6; 7] .

Таким чином, мовознавство XXI сторіччя аналізує лінгвостилістичні особливості гумору в політичному дискурсі та когнітивний підхід до дискурсивного аналізу цілого політичного тексту.

Актуальність теми дослідження полягає в комплексному підході до вивчення сучасного політичного дискурсу як одного з основних елементів політичного “театру влади”, де кожне вимовлене слово має бути контекстуально обумовленим та заздалегідь ретельно підібраним.

Сучасне життя неможливе без політики, а сучасна політика - без політичних промов, а тому вивчення структурних та семантичних політичних промов є однією з **актуальних** лінгвістичних проблем.

Мета дослідження - визначення лінгвістичних та екстралінгвістичних особливостей англійського та американського політичного гумору на матеріалі засобів масової комунікації.

Відповідно до мети, необхідно розв'язати наступні **задачі**:

- визначити загальну характеристику англійського політичного дискурсу;
- розглянути структуру політичного дискурсу та його семантико-когнітивні особливості;

- охарактеризувати стильову диференціацію англійського політичного дискурсу;
- розглянути поняття адресованості в політичному дискурсі;
- визначити місце гумору в політичному дискурсі;
- проаналізувати засоби творення політичного дискурсу на прикладі анекдотів;
- проаналізувати семантичні нікнейми політичних діячів як засіб творення неологізмів в політичному дискурсі;
- дослідити специфіку функціонування афоризмів та пародій як спеціальних маркерів категорій антропоморфності в політичному дискурсі.

Об'єктом дослідження є гумор в політичному дискурсі на основі політичних промов англійських та американських видатних політиків.

Предметом дослідження є аналіз лексико-стилістичних та композиційних засобів гумору у сучасному англійському та американському політичному дискурсі, його лінгвокультурна та лінгвостилістична характеристика.

Методи дослідження - когнітивний, дистрибутивний, метод компонентного аналізу, метод лінгвостилістичного аналізу тексту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що на ряду з аналізом традиційних жанрів політичного дискурсу, яким займалися такі видатні науковці як Ю. Хамберс, А. Харіс, М. Фуко, У. Чейф, Г. Почепцов та інші, був проаналізований гумор в політичній промові, екстралінгвістичні параметри мовного впливу на електорат.

Теоретичне значення роботи визначається тим, що становлення особливостей гумору в політичному дискурсі є вагомим внеском у дослідження сучасного політичного дискурсу загалом.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати даної роботи можна використати як додатковий матеріал для вчителів ЗОШ, при вивченні тем, що пов'язані з політикою, а також матеріали дослідження можуть бути рекомендовані при проведенні практичних та семінарських занять з таких курсів як “Соціолінгвістика”, “Стилістика”, “Лінгвістика тексту”, “Соціологія” “Політологія”.

Робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

В першому розділі досліджуються різноманітні підходи до трактування поняття “дискурсу” в сучасній лінгвістиці, визначаються характерні риси і нові жанри політичного дискурсу.

У другому розділі аналізується лінгвостилістичний статус гумору в політичному дискурсі. На базі фактичного матеріалу надаються функції та лінгвостилістична характеристика гумору в політичному дискурсі. Особливу увагу ми приділяємо лінгвістичному аналізу антропонімів, котрі характеризують відомих політичних діячів Великобританії та США.

Апробація результатів роботи здійснена наступним шляхом:

- 1) доповідь на тему “Основні засоби утворення семантичних нікнеймів в англійській мові” на Міжнародній науково-практичній конференції 29 березня 2019 року у КПІ ім. Ігоря Сікорського;
- 2) доповідь на тему “Стильові та композиційні засоби політичного гумору. Афоризми та пародії”;
- 3) публікація “Основні засоби утворення семантичних нікнеймів в англійській мові” [Електронний ресурс]: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. 29 березня 2019 р. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 379с. С. 26-28;

- 4) матеріали виступів були рекомендовані до друку й згодом буде опублікована наукова стаття у фаховому збірнику “Вісник ХДУ. Філологічні науки”.

ГЛАВА I. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ТА ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Структура політичного дискурсу та його семантико-когнітивні особливості.

Дискурсом називають текст в його становленні перед уявним поглядом інтерпретатора. Дискурс складається з речень або фрагментів, а зміст дискурсу часто, хоча й не завжди, концентрується навколо такого собі “опорного” концепту, так званого “топіка дискурсу”, або “дискурсного топіка”[2, с. 34].

Логічний зміст окремих речень - компонентів дискурсу - називається пропозиціями; ці пропозиції пов’язані між собою логічними відношеннями (кон’юнкції, диз’юнкції, “якщо - то” та інше). Розуміючи дискурс, інтерпретатор компонує елементарні пропозиції в загальне значення, розміщуючи нову інформацію, що знаходиться в черговому реченні, в рамках вже отриманої проміжної, або попередньої інтерпретації тобто [6, с. 106]:

- встановлює різні зв’язки всередині тексту - анафоричні, семантичні (типу синонімічних та антонімічних), референтціальні (відношення імен та описів до об’єктів реального або ментального світу) відносини, функціональну перспективу (тему вислову і те, про що в ній йдеться) тощо.
- “занурює” нову інформацію в тему дискурсу.

В результаті усувається (якщо в цьому є необхідність) референтна неоднозначність, визначається комунікативна ціль кожного речення та крок за кроком з’ясовується драматургія всього дискурсу [6, с. 107].

В ході такої інтерпретації відновлюється (реконструюється) уявний світ, де, згідно з презумпцією інтерпретатора, автор конструює дискурс та

описує реальне і бажане (хай і не завжди досяжне), нереальне та ін. становище справ. У цьому світі ми знаходимо характеристики діючих осіб, об'єктів, часу, обставин подій (а саме вчинками діючих осіб) тощо. Уявний світ включає в себе довігадані інтерпретатором (з його неповторним життєвим досвідом) деталі й оцінки.

Цією обставиною користується адресант дискурсу, нав'язуючи свою думку адресату. Намагаючись зрозуміти дискурс, інтерпретатор, хоч на мить, переселяється в чужий, уявний світ. Досвідчений автор, особливо політик, розкриває таке мовленнєве навіювання підготовчою обробкою чужої свідомості, з тим, щоб нове відношення до предмету гармоніювало з вже усталеними уявленнями - свідомими або несвідомими [4, с. 109].

Розмита семантика мови сприяє глибокому впровадженню в чужу свідомість: новий погляд модифікується (це, така собі, мімікрія) під впливом системи усталених думок інтерпретатора, а також змінює цю систему.

Під терміном “дискурс” вчені розуміють не просто акт мовлення, а й ту конкретну ситуацію, той позамовний контекст, ті прямо не висловлені цілі та наміри, які цей акт мовлення супроводжують. Отже, дискурс входить не до простору мовлення, а до реалізації мовної компетенції у практиці мовлення [7, с. 66].

Поняття дискурс має відносно багато значень. Існує словник німецької мови укладені Якобом та Вільгельмом Грімм у 1860 році, там поняття дискурс має два значення [31, с. 42]:

- 1) діалог, бесіда;
- 2) мова, лекція.

У науковій літературі термін вживається як синонім до слова “текст”. Важливо наголосити, що текст розглядається не тільки як продукт

мовної діяльності, а ще й як будь-яке явище дійсності, що є структурованим та має знакову природу. Прикладом можуть слугувати дебати, мітинги, фільми та інше.

Враховуючи той факт, що авторських прав на використання терміну “дискурс” не існує, не дивно, що пояснює його так багато визначень. Вперше світ ознайомився з поняттям “дискурс” коли його було вжито у праці американського лінгвіста А. Харіса, що мала назву “Аналіз дискурсу”, вона була присвячена дослідженню рекламної мови [22, с. 225].

У свою чергу, Ю. Хамберс вводить це поняття у своїй праці, але й під цим терміном розуміє наступне — дискурс є особливого виду комунікацією, іншими словами, специфічним діалогом, де за мету береться аналіз реальності на який не впливає суб’єктивізм дослідника [27, с. 164].

Існують так звані поняття “дискурсивні практики” та “дискурсивні формації”, що були використані Мішеlem Фуко у його праці “Археологія знань”[28]. Тут такі конструкції є досить непростими для перекладу, тому сенс їх стає зрозумілим тільки знаючи контекст загалом творчості філософа. Автор досліджує мовний аспект, співвідносячи мовну культуру із соціальною культурою, використовуючи вищезгадані поняття, вони, у свою чергу, “дискурсивні практики”, породжують “дискурсивні формації”, аналізуючи багатогранність поняття “дискурс” ми виявили декілька найбільш правильних на нашу думку.

Наприклад, як зазначає словник політичної термінології, “дискурс — вид мовної комунікації, орієнтований на обговорення обґрунтування будь-яких аспектів дії, думок і висловлювань учасників”[3, с. 136-137].

Інше визначення каже нам про те, що дискурс є комунікацією що також вважається полем комунікативних практик, що розглядається в

реальному і віртуальному, або потенційному, аспектах. Тут під реальною дійсністю розуміється повсякденна мова та кінцеві продукти її діяльності, або потенційний вимір являє собою низку знаків, що є виконавцями даного способу комунікації [7, с. 69].

Роль політичного дискурсу зростає в сучасному світі внаслідок зв'язку політики та капіталу, проведення масштабних виборчих кампаній, розвитку високих технологій та ЗМІ, посилення уваги до соціальних проблем.

Володіння риторичними прийомами, як і раніше, залишається актуальним у сучасному демократичному суспільстві. Головними риторичними прийомами залишаються використання методів контрасту, протиставлення, повтору, виділення ключових понять. Проте, центр уваги громадськості перемістився зі змісту публічних виступів на їх форму та обставини, у яких вони промовляються.

1.2. Політична мова як засіб формування суспільної думки

Питання взаємодії мови та влади знайшло вираження у політичному дискурсі, який протягом останнього часу знаходиться у центрі уваги філософів, політологів, соціологів та лінгвістів. Пояснюється це загальною тенденцією до демократизації всіх сфер життя суспільства, розвитком засобів масової інформації, завдяки яким стало можливо оформлення політичного дискурсу.

Термін “політична мова” не має наукового обґрунтування і на даний момент. Тому, як і до терміну дискурс існує багато пояснень.

Політичний дискурс може бути визначений як сукупність всіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися згідно існуючих традицій та отримали перевірку досвідом. Він реалізується в усній та писемній формах. До усної форми

політичного дискурсу можна віднести публічні виступи політиків, їхні виступи на радіо, по телебаченню, інтерв'ю, прес-конференції, парламентські дебати, теле- та радіоновини, анекдоти, жарти, пародії тощо. До писемної форми політичного дискурсу належать різноманітні документи - договори, протоколи, угоди, рубрики політичних новин у пресі, політичні листівки та плакати [18, с.22].

У політичному дискурсі суспільного мовлення проявляється у мовному оформленні соціально-вагомих подій та особливостях адресантно-адресатної конфігурації, коли адресатом виявляється соціум. Розвиток та функціонування сучасного політичного дискурсу значною мірою відбуваються внаслідок впливу на нього засобів масової інформації.

На політичний дискурс впливають позамовні фактори ідеологічного змісту - фактори свідомого впливу на мову (ідеологія, пропаганда, ідеологічне осмислення мовних одиниць, лексикон та мовлення політиків), макросоціальні (масова комунікація) та мікросоціальні фактори (феміністський рух, боротьба представників етнічних меншин за свої права) тощо.

Незважаючи на те, що протягом багатьох століть письмова мова користувалася великим попитом, на відміну від усної, ясно, що усний дискурс - це вихідна, фундаментальна форма існування мови, а письмовий дискурс є продуктом усного. Більшість людських мов і зараз є неписьменними, тобто існують тільки в усній формі. Після того, як лінгвісти в ХІХ столітті визнали пріоритет усної мови, ще протягом тривалого часу не розумілася та обставина, що письмова мова і транскрипція усної мови - не одне й те ж саме. Лінгвісти першої половини ХХ століття нерідко вважали, що досліджують усну мову (перекладену на аркуш паперу), а в дійсності аналізували лише письмову форму мови.

Реальне співставлення усного та письмового дискурсу як альтернативних форм існування мови розпочалось лише у 1970-ті роки.

Різниця в каналі передачі інформації має принципово важливі наслідки для процесів усного та писемного дискурсу (що були досліджені У. Чейфом)[21, с.94]. По-перше, в усному дискурсі породження та розуміння відбуваються синхронізовано, а в письмовому - ні. При цьому, швидкість письма більш ніж десять разів нижча від швидкості усної мови, а швидкість читання трохи більша за усну мову.

В результаті при усному дискурсі має місце бути явище фрагментації: мова, породжена поштовхами, квантами, - так званими інтонаційними одиницями, які віддалені один від одного паузами; мають відносно завершений інтонаційний контур та звичайно співпадають з простими предикатціями, або клоузами. При письмовому дискурсі відбувається інтеграція предикацій в складні речення та інші синтаксичні конструкції й об'єднання[21, с.99].

Друге принципове розрізнення, пов'язане з різницею в каналі передачі інформації, наявність контакту між адресантом та адресатом у часі та просторі: при письмовому дискурсі такого контакту в нормі немає, саме тому люди звертаються до письма. В результаті, при усному дискурсі має бути місце залучення адресанта та адресата до ситуації, що відбуватиметься у вживанні займенників першої та другої особи, вказуючих на розумові процеси та емоції адресанта та адресата, використання жестів та інших невербальних засобів тощо. При письмовому дискурсі навпаки, відбувається усунення адресанта та адресата від викладеної дискурсі інформації, що виражається в найчастішим вживанні в пасивному стані.

Вчені наголошують на тому, що політична мова відрізняється від звичайної тим, що в ній є [22, с.154]:

- 1) “політична лексика” термінологічна, а звичайні, нечисті політичні мовні знаки вживаються не завжди так само, як і в звичайній мові;
- 2) специфічна структура дискурсу;
- 3) використання, іноді дуже своєрідних, прийомів;
- 4) специфічна реалізація дискурсу;
- 5) звукове чи письмове його оформлення.

Результатом систематичного вивчення особливостей риторики сучасних політичних лідерів є краще розуміння характеру політичної мови, а також мовної упаковки політичних процесів, що відбуваються у демократичному суспільстві. Мовна упаковка явищ політичного життя сприяла розвитку іміджевої комунікації, що певною мірою проявляється у гуморі, іронії та сатирі.

Вже сама мова, як стверджував Ю. Ганжуров, “політично навантажена”, оскільки вона є показником солідарності з іншими членами суспільства, які користуються тією ж самою мовою. Іноді навіть кажуть, що мова — як зв’язуюча ланка між думкою та дією — завжди була “найважливішим фактором для встановлення політичного придушення, економічної та соціальної дискримінації”[26, с. 223].

Важливо зазначити, що на думку вченого, політична мова може вважатися за будь-який текст який має відношення до політичного життя. Найчастіше це були звернення до народу, аналітичні статті закону, конституції декларації прав тощо.

Дослідники, що аналізували проблеми функціонування політичної мови, винайшли термін що позначає цей напрям - “політичний дискурс”, який ми вже згадували у нашій роботі. Оперуючи тим, що це поняття

застосовується у багатьох працях вчених, можемо зробити висновок що термін має потребу у додатковій увазі вчених до нього [4, с.110].

Феномен “дискурс” досліджувався найвидатнішими вченими різних країн. Початок свій бери термін з Франції, де його було винайдено Е. Бенвіністом — французьким лінгвістом, що надав йому термінологічного значення. Дослідник зазначав, що дискурс є мовленням що привласнюється тим, хто говорить. Але це було лише застосування терміну, засновником теорії “дискурс” вважається швейцарський дослідник Ф. Де Соссюр. Інші ж вчені як от Р. Барт, розуміють дискурс зі сторони висловлення належності до того, яка її єдність і чи є вона словесною або візуально. Дж. Фріске у свою чергу вважає дискурсом організацію мови поза межами її використання. Іншими словами автор праці інтерпретує поняття як мову або її систему сформовану суспільством для поширення комплексу, те, що відносяться до одного напрямку, в даному випадку - політики.

Літературно-критичні статті зазначають, що частково вживаються такі пояснення як “функціональний стиль політики” та “спеціальна політика”[5, с.117].

Наприклад, В. Шмідт — німецький дослідник, що у своїх працях розглядає їх як терміни, що є не ідеальними. Незважаючи на те, що для мови політики невід’ємним є наявність спеціального словника, все одно він відрізняється від інакших спеціальних словників деякими особливостями. Але серед них виділяємо найвизначніше — використання спеціального словника політичних термінів не обмежується лише його вузькою направленістю як написання політичних текстів, це також охоплює більшість сфер повсякденного життя.

Важливо зауважити, що політичні тексти не належить до якогось конкретного жанру, тому розмаїття вибору має місце бути вираженим у різних стилях, але тільки у межах політичної мови.

Також, дослідник відносить до спеціальної політичної мови економічно термінологію. З одного боку це виправдано, тому що за останнє тисячоліття політична мова збагатилася економічними визначеннями та термінологічними категоріями. З іншого ж боку, не можна відносити весь широкий спектр економічної термінології до політичної лексики.

Отже, повертаючись до терміну “спеціальна мова політики” доходимо висновку, за В. Шмідтом, він об’єднує спеціальний словник політики і особливий прагматичний аспект його застосування[43].

Вищезгаданий словник політичних термінів був досліджений німецькими вченими безліч разів. Дослідник дійшов висновку, що словник має досить періодичну структуру, і, як було зазначено раніше, у ньому використовується не тільки лексика вузького спрямування, а й політично не забарвлені мовні одиниці загалом.

Що стосується структури суспільно-політичної лексики, Р. Фрайтанг виділяє наступні [43]:

- 1) Власне політична лексика (терміни, політичні гасла, жаргонізми);
- 2) Потенційно політична лексика (назви організацій, держав, партій та загальна лексика, що використовуються в повсякденному житті) .

Проаналізувавши отримані дані, ми дійшли висновку, що політична мова не може бути прирівняною до спеціальних мову через те, що вона має дуже тісний зв’язок із загальноповживаною мовою, а спеціальні мови, в свою чергу, мають широке використання у тих сферах, які самі відображають.

Політична ж мова використовується переважним відсотком населення, незалежно від того причетне воно до політики чи ні, що дає підстави дійти такого висновку.

Політична мову розглядається вченими як у вузькому, так і у широкому розумінні. Як ми зазначали, поняття частіше використовується у вузьких сферах, але інші автори вважають інакше. Наприклад, Д. Місюров[18, с.22]. Цей дослідник вважав що політична мова є одним з видів символіки, політичної символіки, а тому, трактує її як “спеціальну термінологію”, точніше конструкції, що використовуються при застосуванні їх як суто політичних.

Як і більшість термінів дискурс має свою характеристику. У сучасних реаліях вони інтерпретуються наступним чином [4, с. 44]:

- 1) дискурс відображає суб’єктивно психологію людини і отже він не може бути відчуженням від того, хто говорить;
- 2) дискурс являє собою складне комунікативне явище, що містить у собі соціальний контекст який дає уявлення про учасників комунікації і їх характеристики, так і про виробничі процеси та сприйняття повідомлень;
- 3) за самою своєю суттю дискурс явище когнітивне, тобто таке, що має справу з передачею знань, з оперуванням знаннями особливого роду і головне - зі створенням нових знань.

Дискурс - це зв’язаний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними та іншими факторами, текст взятий у подієвому аспекті мовлення, розглянута цілеспрямована соціальна дія як компонент, що бере участь взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості, когнітивних процесах.

Говорячи про структуру дискурсу важливо зазначити, що вона має декілька компонентів[2, с.23]:

1. макроструктура (що являє собою глобальну структуру);
2. мікроструктура (іншими словами локальна структура);

Макроструктура дискурсу являє собою ділення на великі частини, наприклад - епізоди, абзаци, репліки в усному діалозі та ін. Незважаючи на те, що макроструктура є досить самостійною, між великими фрагментами дискурсу можемо виявити кордони, що позначаються відносно більш довгими паузами або графічним виділенням, також це можуть бути лексичні складники. Та між цими частинами дискурсу є спільність - це саме тематичні поєднання.

У 1980 році було висунуто теорію риторичної структури, що була озвучена У. Манном та С. Томпсоном[31, с.48]. У своїй теорії автори запропонували підхід до опису макро- та мікроструктури дискурсу. В основу її було покладено думку про те, що кожна одиниця дискурсу пов'язана хоча б з якоюсь одиницею даного дискурсу що має якийсь сенс зв'язку. Подібні зв'язки більш відомі у лінгвістиці як "риторичні відношення".

Термін "риторичні" не має якогось особливого значення, лише вказує на те, що кожна одиниця дискурсу існує не сама по собі, а використовується мовником як засіб зв'язку з іншою задля здобуття якоїсь цілі.

Об'єм одиниць дискурсу завжди різні від максимального до мінімального. Дискурсивна одиниця, що має риторичне відношення може бути ядром або сателітом. Більш за все відношення асиметричні і бінарні. Обидва типи риторичних відношень нагадують протистояння між підпорядкування та створенням.

Для теорії риторичної структури не важливо яким саме засобом вираження відношення та чи поєднує воно незалежні речення або групу речень. В теорії риторичної структури переважає формалізм, який у свою чергу представляє дискурс як мережу дискурсивних одиниць та риторичних відношень. Тому автори частіше за все підкреслюють можливість альтернативних трактовок одного й того ж тексту.

Крім У. Манна та С. Томпсона питанням дискурсу та дискурсивних риторичних відносин займалися багато інших вчених. У них на це дослідження свій погляд.

Питання структури дискурсу досить легко перетворюється у питання про його зв'язність. Якщо дискурс має декілька частин то між ними має бути зв'язок, а отже його цілісність. Питання про зв'язок частин у дискурсі є досить проблем - скільки вчених стільки й думок. Дійти якогось одного висновку вчені досі не змогли. Але американський лінгвіст Т. Гивон виділив 4 види локального зв'язку між частинами дискурсу: референційну, просторову, часову й подійну [30, с.440].

Яскравим представником української лінгвістичної школи, що розглядали дискурс як наукову проблему, є Г.Г. Почепцов. Він вважає що "дискурс" має відповідати нормам мовної ситуації та комунікативній ситуації [20, с. 76]

Г. Г. Почепцов відзначає що "дискурс" можна розглядати відповідно до речення та висловлювання. Згідно його висловлювання, речення - це звичайний елемент структури, а висловлення поєднує в собі саме речення, так і соціальний контекст його використання. На вищому рівні ті ж відносини повторюються в тексті й дискурсі [20, с.79]. Тим самим до складу дискурсу, вводяться екстралінгвістичні соціальні фактори, когнітивні складові, попередні та результуючі комунікації [20, с.75].

Дискурс визначають як інтегративно контекстуалізоване висловлення, усне і письмове. Характерним для дискурсу є те, що ситуативний підхід до його визначення дозволяє залучити до дослідження тексту безліч комунікативних, соціальних факторів. Ситуативність дискурсу забезпечується його тимчасовими і просторовими координатами, що нерідко присутні в дискурсивних дефініціях не тільки даному значенні. В книзі Г. Г. Почепцова “Теорія комунікації” [20, с.75-76] представлена спроба опису загальних властивостей таких дискурсивних типів як науковий дискурс, теледискурс, політичний дискурс.

При вивченні дискурсу, як і будь-якого феномена, постає питання про класифікацію: які типи та різновиди дискурсу існують. Найголовніше розшарування в цій області - протиставлення усного та письмового дискурсу. Це розшарування пов'язане з каналом передачі інформації: при усному дискурсі канал є акустичним, при письмовому - візуальним. Іноді, різниця між усною та писемною формами використання мови прирівнюється до розрізнення дискурсу та тексту. Хоча, така суміш двох різних протиставлень не виправдана.

Фактично, аудиторія має справу не безпосередньо з політиком, а з його іміджем, у творенні якого поряд з іміджемейкерами беруть участь і ЗМІ. Іміджеві характеристики політичних діячів що яскраво виражаються в гуморі, сатирі, стають центральним елементом виборів, оскільки у цьому випадку на перше місце виступає робота з масовою свідомістю. Іншими словами, імідж виступає у ролі зв'язуючого містка між політиком та його аудиторією. Імідж можна назвати одним із другорядних складових політичного дискурсу, який прямо пропорційно не пов'язаний із ним, але має значний вплив.

Політична мова не досліджена повністю на даний момент. Тому, як і до терміну дискурс існує багато пояснень, бо дослідники аналізують різноманітні аспекти діяльності мови в політиці.

1. 3. Стилiстична диференція англійського політичного дискурсу

Основним поняттям стилістики мовленнєвої діяльності вважають поняття стилю, яке ми визначаємо як суспільну свідомість, стереотип мовленнєвої поведінки. Стереотипи мовленнєвої поведінки як норми побудови достатньо широких класів текстів та висловлювань, у яких втілюються загальні соціальні ролі, визначається рольовими чеканнями та рольовими приписами, які суспільство вимагає до того хто говорить або пише.

Суб'єкт мови знає, як саме треба подавати тексти того чи іншого стилю. Так, висловлювання згідно з нормами книжної, не художньої мови, встановлює зв'язок між мовними ознаками того чи іншого типу тексту та, певно, при його проголошенні стає предметом дослідження соціолінгвістики.

Сукупність текстів і висловлювань, що відносяться до його функціонального стилю можна розглядати як певне системне утворення, що має сталість з міста структури і виконує певні функції у визначених комунікативних умовах. Наявність висловлювання у текстах подібних однаково семантичних структурних ознак, що обумовлені визначенням стилю мовної діяльності дозволяє поєднувати їх у різні класи.

Ці класи можна створювати на основі різних критеріїв, доцільно розмежувати три великих класи, одиниці яких знаходяться в ієрархічних відносинах один від одної[14, с.145].

Перший клас - власне визначити як типи текстів, де один до одного мають на увазі різні групи текстів. Під типом тексту мають на увазі різні групи текстів що відносяться до одного функціонального стилю мовної діяльності, але розрізняються предметно змістовними або денотативними характеристиками.

Говорити про типи, стосовно усних висловлювань досить важко - усні висловлювання, як у літературно-формальному, так і в літературно-неформальному стилях можуть бути присвячені фактично будь-якому дню, у свою чергу кожен з виділених типів текстів реалізується у визначених жанрах, якщо розподіл на типи текстів здійснюється з опорою на предметно-змістові характеристики текстів, то розподіл текстів по жанрах здійснюється з опорою на його композиційно-стилістичні особливості у різних типах текстів, де виділяються різні жанри.

1. 4. Поняття адресованості в офіційній та неофіційній політичних промовах

Суттєвою конститутивною ознакою комунікації взагалі є направленість на адресата, який є обов'язковим структурним компонентом комунікативного акту і являє собою один із основних факторів тексту, утворюючі діяльність адресата. Будь-яке висловлення завжди має адресата різного характеру, різних ступенів близькості, конкретності, усвідомленості тощо. Адекватне розуміння того, що мовленнєве повідомлення автора шукає і передбачає будь-який мовленнєвий жанр у будь-якій сфері спілкування і має свою концепцію адресата.

Усі ці види і концепції адресата визначається наступними видами факторів: цільової установки комунікативного акту, умовами та соціальною ситуацією спілкування, соціальним статусом комунікантів,

специфікою культурного контексту, знайомством з політичними промовами дають можливість виділити два типи адресата: спеціаліст у вузькій області дисциплінарного знання та спеціаліст широкого профілю.

Рольові відносини, які задаються і водночас формуються у процесі комунікації, визначається нами, перш за все, за типом адресата. Разом з цим, аналіз рольових відносин ускладнюється рядом факультативних факторів, таких як: специфіка каналу зв'язку; усне, письмове мовлення і предмет комунікації; традиційність та новизна наукової проблеми, функція комуніканта передбачає що адреса декодує повідомлення на тих умовах, і з цією ж метою як і є інтерпретаційно здатні адресатом цього повідомлення і визначається даним типом промови. На нашу думку, аудиторії у політичній комунікації є досить однорідні, бо інтерпретаційно, за даними реципієнтами політичних промов, є люди, які володіють політичним спеціалізованими знаннями які об'єднують всіх отримувачів повідомлення у деякому специфічному параметру комунікантів, до якого входить і сам відправник повідомлення.

Усі політичні виступи є орієнтованими не на адресата у якості сигналів адресованості промови можуть виступати різнорівневі елементи, котрі складають рецептивні труднощі для передбачуваного адресата або окреслюють можливу програму сприйняття інтерпретації тексту, враховуючи спосіб текстової актуалізації. Засоби, що вказують на характер передбачуваної аудиторією аналізованого тексту, можна поділити на експліцитні (прямі) та непрямі (імпліцитні)[12, с.28].

До прямих експліцитних маркерів адресованості належать: безпосередні звертання до аудиторії, авторські відступи[12, с.36].

Матеріали нашого дослідження свідчать про те, що вказування непередбачуваного адресата політичного повідомлення досить часто міститься у передумові.

Звернімося до наступного типу маркерів, так званих імпліцитних засобів вираження, вони вказують на точки контакту адресата і адресанта і створюють у промові проблемні ситуації, які спрямовані на активізацію мовної і комунікативної компетенції адресата, його вміння реструктуризувати або перефокусувати свої фонові знання у зв'язку з текстом, що інтерпретується.

Серед сигналів адресованості до даної групи засобів взагалі належить: афоризми, анекдоти, пародії та нікнейми.

Вказані імпліцитні засоби використовуються у політичних промовах тому що останні мають прагнути не лише до точності та простоти, але й до емоційного впливу на адресата. Проте, застосування цього типу маркерів експресивності є обмеженим і носить допоміжний характер.

Інтерпретації вищезгаданих експліцитних та імпліцитних маркерів, а також співставлення їх за значимістю у плані участі у реалізації адресованості політичної промови надає нам певні підстави для того, щоб спробувати окреслити образ передбачуваного адресата комунікацій.

У рамках політичної комунікації ведуча роль в індивідуально-особистісному потенціалі реципієнта належить його загальнонауковому тизарусу.

Таким чином, сучасні лінгвісти не мають спільної думки щодо того чи належить дискурс тільки до усного мовлення та письмового. Дискурс тлумачиться не тільки як текст взятий в аспекті події, когнітивний процес, комунікативна подія, інтегративно-контекстуаналізоване висловлення, а як і підмова в мові. З точки зору функціональної прогматики дискурс

аналізується як комунікативно-прагматичний зв'язок мовного породження. Як показують спеціальні огляди провідних зарубіжних та українських дослідників, в сучасній науці не існує єдиного розуміння видового терміну “політичний дискурс”, який зберігає усі основні характеристики дискурсу і розглядається як акт політичної комунікації.

Термін “політична комунікація” використовується коли необхідно підкреслити участь мовної діяльності й адресата, тому у політичній комунікації суб'єктом та адресатом є людина як представник певної політичної організації або певної структури. Не виступає як замкнута система, а постійно взаємодіє з дискурсом іншої комунікативної сфери як ЗМІ та розмовного дискурсу.

Для того щоб процес дискурсивного аналізу набув більш систематизованого вигляду, промова дискурсу була поділена нами на офіційну та неофіційну. Такий поділ є традиційним. Щоб зрозуміти суть офіційної та неофіційної промови, ми виділили ряд промов, що повною мірою надають нам змогу конкретизувати та диференціювати види дискурсу: адресованість в політичній мові та адресованість в офіційній та неофіційній промові.

Архітектоніка адресованості - це своєрідна макроструктура, яка, з одного боку, є семантичною, бо вміщує в собі основну тему, представлену у вигляді ієрархії семантичних пропозицій а, з іншого - прагматичною, що задає прагматичну спрямованість мовлення і водночас об'єднує дискурс як послідовність в єдине ціле. Здійснення дискурсу на семантичному рівні є необхідною передумовою здійснення його на рівні прагматичному.

Адресованість притаманна оцінним висловлюванням: у діалозі оцінні висловлювання частіше за все призначені для впливу на адресата, але ступінь їх впливу залежить від психологічного стану адресата.

Адресованість може розрізнятися за ступенем конкретизації образу слухача, наприклад, у засобах масової інформації. У даному випадку образ слухача / адресата впливає на мовлення адресанта визначаючи[12, с.56]:

- а) функціональний стиль та жанр мовлення;
- б) його композиційну структуру;

Адресант при породженні дискурсу завжди спирається на модель адресата. Розглядаючи лише політичний дискурс, вважаємо, що адресант є не лише “рівним” адресатові, але й певною мірою домінує. Під домінантністю розуміємо інтерактивну сутність асиметричних комунікативних відносин, яка реалізується в комунікації за допомогою комунікативних стратегій адресанта й адресата. Домінування адресата проявляється у тому, що завдяки односторонньому зв'язку писемної комунікації він нав'язує адресатові свою волю в конкретних спеціально-професійних (офіційні дискурси) чи лінгвістичних та культурологічних (неофіційні дискурси) межах.

До прямих експліцитних маркерів адресованості належать безпосередні звертання до читача, авторські відступи. Матеріали нашого дослідження свідчать про те, що вказування на передбачуваного адресата політичного повідомлення досить часто міститься у передмові: це або молоді вчені, або вчені суміжних спеціальностей, або досить вузьке коло спеціалістів у даній галузі наукових знань. Саме концепція адресата, його наукова позиція, соціальне положення впливають на зовнішню структуру адресованого йому дискурсу. Окрім прямих експліцитних маркерів існують ще й непрямі. Цитати та посилання допомагають адресату співставити власне дослідження. І цитати, і посилання передбачають, що отримувач повідомлення із пасивного реципієнта перетворюється в активного діяча [7,с.70].

Функції адресованості виражаються в таких підтипах:

1.Комуникативна (*We're not the first to come here with a government divided and uncertainty in the air. Like many before us, we can work through our differences, and achieve big things for the American people*) [37].

2.Звертання (*Dear colleagues: Madam Speaker, Vice President Cheney, members of Congress, distinguished guests, and fellow citizens*)[37].

3.Апелятивна функція закликання опонентів до певних дій (*I ask you, will we encourage price transparency?*)[37].

4.Інформативність (*The African continent has experienced important progress in recent years. Economic growth is at historic highs, democracy is taking root in many countries, and efforts to combat HIV/AIDS, malaria and other infectious diseases are showing results*)[37] головною метою висловлювання Дж.Буша - повідомити інформацію співрозмовнику;

5.Експресивність вона орієнтована на співрозмовника, так як має на меті зацікавити його, здійснити на нього вплив, вразити (*In 2005 alone, the number of earmarks grew to over 13,000 and totaled nearly \$18 billion. Even worse, over 90 percent of earmarks never make it to the floor of the House and Senate - they are dropped into committee reports that are not even part of the bill that arrives on my desk.*)[37].

Отже, можна зазначити: дискурс, який широко представлений у лінгвістиці, вже має свою власну позицію в соціологічній науці. До того ж не лише як метод, а як відповідна комунікативна практика, що в обов'язковому порядку включає соціокультурний контекст, який утворює власне соціологічну площину для аналізу. Ми розглянули дискурсивність як комунікативну взаємозалежність деякої множини унікальних текстів, котра історично реалізується як серійно організована й анонімна мовленнєва практика. У різних суспільствах існують різні типи соціальних

дискурсів залежно від культурних канонів та цінностей (що зазначає М. Фуко). Але переважно типологізація здійснюється навколо дихотомії «інститут-особистість», до того ж, як указує українська дослідниця Н. Костенко, дискурси масової комунікації відрізняються від інших соціальних дискурсів, що є в суспільстві. Тому соціальні дискурси варто типологізувати залежно від тих чи інших критеріїв, де в основу можуть бути покладені вже відомі класифікації, а також цільова спрямованість реклами, тобто сам характер реклами (соціальна, політична чи комерційна)[12, с.100].

Таким чином, ми дослідили одну з найважливіших функцій політичного дискурсу, яка виокремлює його із загального мовного контексту, вважається функція переконання. На нашу думку будь-який текст впливає на свідомість адресата з семіотичної точки зору. Але для політичного тексту мовленнєвий вплив є основною метою комунікації, на досягнення якої орієнтується вибір лінгвістичних засобів, принципова відмінність політичної мови від повсякденної полягає не у використанні певних формальних засобів, а в такій зміні співвідношення між знаком (словом) і значенням, при якому звичні одиниці мови отримують незвичну інтерпретацію, а добре відомі ситуації включаються до несподіваних смислових контекстів: речі “перестають називатися своїми іменами.

Отже, специфіка політичного дискурсу як системи багато в чому пояснює і специфіку політичного тексту, з якого може бути прочитаний певний не експліцитний смисл, який не зводиться до буквального, а іноді прямо протилежний йому. Більше того, деякі вчені вважають, що цей не експліцитний смисл і є “істинним” смислом політичного тексту. Орієнтуючись на такий метод, легше зрозуміти цінність політичного тексту в цілому, а не думок, висновків чи ідей, які можуть виникнути з

нього (тексту). Саме такий підхід допоміг нам розглянути політичний дискурс у цілому та політичний текст зокрема під новим кутом що слугує підґрунтям для проведення майбутніх досліджень. Досліджувані нами матеріали дають нам право зробити слідуочий висновок: у кожній конкретній мові існує певний набір лексичних та граматичних одиниць, що є характерними для того чи іншого стилю.

ГЛАВА II. РОЛЬ ГУМОРУ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Останні роки політичні відносини все більше набувають дискусійно-дискурсивного характеру, що відповідає вимогам демократичного суспільства. Співвідношення гумору з теорією політичного дискурсу та розгляд особливостей їхнього функціонування в сучасному суспільстві є важливою як теоретичною так і практичною проблемою. Серед рівних типів дискурсу дослідники виділяють так званий гумористичний дискурс, що визначається як текст “занурений” в ситуацію сміхового спілкування[10, с.97-98].

Серед характерних ознак гумористичного спілкування виділяється гумористична тональність, наявність певних моделей гумористичної поведінки, прийняті в тій чи іншій лінгвокультурі, гумористично-мовленнева взаємодія постає як різновид дискурсу та виділяється за характером комунікації, в основу якої покладено соціальний функціональний параметр.

У зв'язку з цим гумор в політичному дискурсі є результатом мисленнево-комунікативної взаємодії гумористичного характеру в сукупності його лінгвальних та позалінгвальних аспектів, базовою характеристикою якого є жартівливість. Ставка на комічний ефект є домінуючою серед складової комунікативної мети в гуморі політичного дискурсу, повинна бути підкріплена реакцією адресата.

Основна прагматична установка гумору - на комічний ефект; до суто комунікативних ефектів відносяться позитивні (розважальні, підбадьорювальні тощо) ефекти та негативні (образити, принизити тощо).

Основними функціями гумору в політичному дискурсі є: контактовстановлююча, регулятивна, емоційно-експресивна, інтерпретаційна, діалогічно-пошукова.

До модусу комунікації відносять: несерйозність, жартівливість, гумористичну тональність[13, с.85].

2.1. Місце гумору в політичному дискурсі

Будь-який дискурс, у тому числі і політичний, за своєю природою спрямовує вплив на адресата, враховує систему поглядів потенційного інтерпретатора з метою модифікування намірів, думок, вмотивування дій аудиторії.

Політичний гумор мало чим відрізняється від гумору загалом та його розумінні та функціях. У вивченні гумору виділяють три підходи[11, с.84]:

- 1) теорія переваги;
- 2) теорія невідповідності;
- 3) теорія полегшення.

Теорія переваги вказує, що головним джерелом задоволення є почуття власної переваги, порівняння одного об'єкта з іншим, підвищення власного "Я", в іншому випадку це сміх над кимось, над вадами та недосконаленостями з позиції переваги.

Теорія відповідності вказує на комічність ситуації, де герой (об'єкт) жарту виділяється в обставинах не відповідних його статусу, становищу, або абсурдних безпосередньо для нього.

Теорія полегшення пояснює гумор як засіб від агресії, можливість пожартувати над яким-небудь неприємним явищем, перетворити гнів у привід для жартів, при цьому об'єкт, що є основою для початкового негативу, надалі стає об'єктом жартів [16, с.47].

Останні дослідження вказують, що вплив політичного гумору може бути пов'язаний із розпізнаванням інформації та інформованістю глядача. Гумор зазвичай ефективний в межах спонтанної, а не готової ситуації.

Отже, гумор і політика, два непов'язаних між собою феномена, є соціальними явищами. Політику необхідна гнучкість розуму, аби вижити в політичному світі. Англomовні політичні діячі використовують гумор для створення ефекту комічного.

2.2. Анекдот як комунікативна одиниця політичного дискурсу.

Анекдоти є видом неофіційної політичної промови, зберігаючи майже всі особливості останнього: емоційність, експресивність, суб'єктивність. Так само як автор роману чи будь-якого іншого літературного жанру, автори переслідують мету певного впливу на реципієнта[16, с.45].

Практично завжди такою метою викликання сміху іронії. Якщо не до викликає подібних емоцій то комунікативна мета не виконується. Це у свою чергу означає що таке повідомлення зразу ж забувається не є популярним або й взагалі анекдотом його назвати не можна у нашій дипломній роботі ми будемо використовувати приклади політичних анекдотів що є зразками американського англійського гумору, матеріали є оригінальними та неперекладними.

Але перш ніж звернутися прикладів ми вважаємо за необхідне розкрити суть такого явища як анекдот.

Анекдот має властивість швидко запам'ятовуватись. Таким чином повідомлення набуває масового характеру. Так забезпечується циркуляція анекдотів.

Для поширення анекдотів не потрібно створювати допоміжні зовнішні умови, і навіть більше цього, ситуації протидії не завжди у стані завадити поширення останніх. Таким чином ми хотіли охарактеризувати даний тип повідомлення як самотрансльованість.

Анекдот містить інформацію яка принципово замовчується засобами масової комунікації цей тип повідомлень несе у собі інформацію, яка є цікавою для багатьох і, тому, з легкістю передається. Взагалі анекдотичне повідомлення сприймається набагато простіше, ніж звичайне.

Саме з цієї точки зору анекдоти мають комунікативну цінність, оскільки полегшують процес комунікації. Вони є своєрідним “заповнювачами пустот” які виникають під час спілкування, спрощують момент непорозуміння, знімають напруження. Для цього служать легкі, відволікаючі, короткі анекдоти[13, с.85].

По-друге, в анекдотах своєрідно виділяється масова культура. На нашу думку, анекдотичний жанр - своєрідний вид літературного мистецтва, найбільш наближений до життя.

По-третє, анекдот - своєрідний відгук на суспільне бажання. Відображає далеко не особистий інтерес, а те, що є актуальним для людства взагалі. Хоча, на нашу думку, це питання є досить спірним, оскільки особистість, будучи елементом суспільства, інтегрує суспільні інтереси.

Ще однією особливістю анекдотичного жанру є те, що це, переважно, усна форма комунікації. Безперечно, анекдоти записуються, перекладаються, але живе відтворення має набагато більшу цінність тому, що для того, щоб досягти бажаного комунікативного ефекту, відправник, розповідаючи анекдот, користується жестами та мімікою.

Наприклад:

“The President is running down the street one day, and he sees a little girl who is giving away puppies that her dog just had. He goes up to the girl and says, "Little girl, I think that it's wonderful that you're doing such a good thing.”

The little girl says, "Thank you, Mr. Clinton. Would you like a puppy? They're Democrats."

Bill declines and jogs onward. The next day Billy jogs past the same girl and decides to talk to her again. "You know what, little girl? I think I'll take one of those puppies after all, seeing as how they're Democrats."

The girl says, "I'm sorry Mr. Clinton, but they're not Democrats any more. They're Republican now."

Bill says, "They are? How do you know? As a matter of fact, how did you know that they were Democrats at first to begin with?"

She says, "Well, just after they were born they were Democrats, but now their eyes are open"[32].

Один і той самий анекдот може сприйматись одним і тим самим адресатом по-різному, залежачи від того, яким способом той буде поданий. Не дивлячись на те, що анекдоти відображають різні стилі та сфери життя, цей стиль є неофіційним. Неофіційним настільки, що вони не підлягають ніякій писемній фіксації. Ця неофіційність відображається у вживанні ненормованої лексики, обговорення тих сторін життя, що не підлягають обговоренню.

Анекдот по "своїй суті" є яскравим та колоритним, такий ефект досягається використанням стилістично забарвленими виразами, зворотами, хоча лексика сама по собі спрощена, навіть зрівняна з повсякденним спілкуванням.

Щодо тематики, вона є різноманітною і стосується практично усіх сфер особистого життя та суспільної діяльності. Головною характеристикою є найвищий у порівнянні з іншими жанрами рівень наближеності до життя. Самоотрапляційність анекдотів пояснюється головним чином усною формою передачі та короткою формою викладу.

George W. Bush was out jogging one morning when he tripped, fell over a bridge railing and landed in the creek below.

Before the Secret Service guys could get to him, three kids who were fishing, pulled him out of the water. He was so grateful and offered the kids their wish.

The first kid said, "I would like to go to Disneyland."

George said: "No problem, I'll take you there on Air Force One!"

The second kid said: "I really need a new pair of Nike Air Jordan's."

George said: "I'll get them for you and even have Michael sign them!"

The third kid said: "I want a motorized wheelchair with a built-in TV and stereo headset!!"

George is a little perplexed by this and says: "But you don't look like you are injured."

The kid says: "I will be immediately, after my dad finds out I saved you from drowning!"[32].

Не кожний анекдот сприймається та інтерпретується однаковим чином. Взагалі існують анекдоти, що мають позитивний та негативний вплив на адресата. У випадку, коли анекдот викликає не сміх та іронію, а емоції, що є протилежними до останніх, комунікативна мета не може бути досягеною.

The Pope visits Washington and President Bush takes him for a ride down the Potomac on the presidential yacht. They're enjoying themselves when a gust of wind blows the Pope's hat (zucchetto) off and out onto the water. The Secret Service begins to launch a boat but Bush waves them off saying, "Wait. I'll take care of this."

Bush steps off the yacht onto the surface of the water, walks out a ways and picks up the hat. Back on board, he hands the hat to the Pope amid stunned silence.

The next morning the Washington Post carries the story complete with photos under the heading: "BUSH CAN'T SWIM" [32].

Використання іноземних слів іноді на лише додає місцевого колориту, але й створює гумористичний ефект, якщо їх значення невідоме персонажам, як це відбувається в наступному жарті:

First Town Councillor (who had recently been to Venice) — "Now that we've a people's park, and a lake in it, I should suggest that half a dozen gondolas might be purchased, as they'd give a —"

Second Ditto (untravelling) — "Oh, I don't see the good of havin' any more o'them foreign birds! We've plenty o'ducks an' geese already! 't any rate a pair would be enough to breed from. As to 'alf a dozen, I consider it'd be a waste o' public money, an' I'll oppose it tooth and -"[39]

Розмовна мова є лінгвістичною одиницею попереднього контексту, набуваючи зовсім іншого семантичних наповнення. Наприклад:

A drunken congressman said to Horace Greeley one day: "I am a self-made man."

"Then, sir, - replied Greeley, - this fact relieves the almighty of a great responsibility"[37].

З наведеного прикладу можна зробити висновок, що *Bon Mots* такого типу ґрунтуються на використанні омонімів та багатозначних слів.

Анекдоти та *Bon Mots* чітко не розрізняються між собою. А останні часто є центром жарту. Це також стосується загадок і жартів, які легко взаємно перетворюються. Порівняємо, наприклад, жарт:

Teacher: Tommy, where was the declaration of independence signed?

Tommy: *At the bottom, I guess*[34].

І загадку:

“Where was the Declaration of independence signed?” - “At the bottom”[39].

Полісемія та омонімія граматичних конструкцій служить невичерпним джерелом для створення лінгвістичної двозначності.

2.3. Стильові та композиційні засоби політичного гумору. Афоризми та пародії

Афоризм (грец. αφορισμός, *означення, вислів*) — короткий влучний оригінальний вислів, що виражає узагальнену думку в виразній, легкій для запам'ятовування формі, яка згодом неодноразово відтворюється іншими людьми. В афоризмі досягається найвища концентрація безпосереднього повідомлення і того контексту, в якому думка сприймається слухачами або читачем[40].

Афоризмами можуть бути прислів'я, сентенції класичних авторів, крилаті вислови з літературних та філософських творів[41].

Використання іноземних слів іноді не лише додає місцевого колориту, але й створює гумористичний ефект, якщо їх значення невідоме персонажам, як це відбувається в наступному жарті:

“I believe that America is called to lead the cause of freedom in a new century. I believe that millions in the Middle East plead in silence for their liberty. I believe that given the chance, they will embrace the most honourable form of government ever devised by man. I believe all these things because freedom is not America’s gift to the world; it is the almighty God’s gift to every man and women in this world”[39].

Цей вираз розглядається нами як афористичний, так як в його основі лежить поняття свободи, наповнене біблійним змістом. Екс-президент

Америку характеризує свободу як боже благословення і дар всьому людству. Цікаво, що ізольоване вживання даного афоризму суперечить ідеї про винятковість США, проте, безпосередній аналіз представленого дискурсу свідчить про те, що Америка, зі слів президента, є месією, посланим на землю просувати ідею свободи.

Даний афоризм представлений складною пропозицією з одним безсполучниковим зв'язком, що входить до складу складного речення змішаного типу (Compound Complex Sentence). Актуалізація афоризму протікає у вигляді включення його в загальну структуру висловлювання (*I believe all these things*) за допомогою підрядного союзу *because*, характерного для зв'язку головного пропозиції з обставинних підрядних причини.

Що стосується смислового розгортання, які аналізуються висловлюються, має ретроспективної спрямованість і акцентує увагу адресата на значущості сказаної раніше інформації. Більш того, представлений афоризм характеризується низькою експлікативної валентністю і є стимулом для завершення дискурсу.

З наведеного прикладу видно, що спочатку політик вдається до використання анафорического повтору (*I believe*), щоб вказати на об'єкт віри, а потім, використовуючи афоризм, він пояснює її причину.

Далі проаналізуємо пародію як комічне або сатиричне наслідування іншого художнього твору.

Пародія в перебільшеному вигляді відтворює характерні особливості оригіналу. Зазвичай вона навмисне будується на несподіваності стилістичного і тематичного планів тексту: наприклад, «низький» предмет

описується «високим» стилем («бурлеск»), а «високий» — низьким стилем («травестія»)[42].

Тому ми вважаємо за доцільне виділити наступні приклади пародії в англomовному політичному дискурсі:

“You will no longer be allowed to own or carry guns. You will no longer be allowed to own or carry anything more dangerous in public than a vegetable peeler. Because we don't believe you are sensible enough to handle potentially dangerous items, you will require a permit if you wish to carry a vegetable peeler in public. [36]”

“July 4th is no longer a public holiday. November 2nd will be a new national holiday, but only in England. It will be called "Indecisive Day" [38].

“You will learn to make real chips. Those things you call French fries are not real chips! . Fries aren't even French; they are Belgian though 97.85% of you (including the guy who discovered fries while in Europe) are not aware of a country called Belgium. Those things you insist on calling potato chips are properly called "crisps". Real chips are thick cut and fried in animal fat. The traditional accompaniment to chips is beer, which should be served warm and flat. Waitresses will be trained to be more aggressive with customers”[43].

“As a sign of penance 5 grams of sea salt per cup will be added to all tea made within the Commonwealth of Massachusetts, this quantity to be doubled for tea made within the city of Boston itself”[34].

“From December 1st the UK will harmonise petrol (or "Gasoline" as you will be permitted to keep calling it until April 1st 2005) prices with the former USA. The UK will harmonise its prices to those of the former USA and the Former USA will, in return, adopt UK petrol prices (roughly \$6/US gallon - get used to it)”[34].

“You will learn to resolve personal issues without using guns, lawyers or therapists. The fact that you need so many lawyers and therapists shows that you're not adult enough to be independent. Guns should only be handled by adults. If you're not adult enough to sort things out without suing someone or speaking to a therapist then you're not grown up enough to handle a gun” [43].

2.4. Семантичний аналіз нікнеймів політичних діячів як засіб творення неологізмів в англійській мові

Проблема утворення нових слів, нікнеймів – у сучасній англійській мові й сьогодні залишається актуальною. Під нікнеймом в широкому понятті розуміються слова кінця ХХ – початку ХХІ століття, які є новими щодо попереднього та даного періоду в ореолі розвитку лексики в повсякденному спілкуванні.

В сучасній неології проблемним є питання: у яких випадках семантичні зміни призводять до утворення самостійного слова, а в яких - лишенового значення уже існуючої лексичної одиниці. Більшість дослідників дотримуються точки зору, висловленої у свій час В.В. Виноградовим, який вважав, що семантичне словотворення полягає у переосмисленні колишніх слів, у формуванні омонімів шляхом розпаду одного слова на два [6, с.126].

У лінгвістичній літературі нікнейм розглядається як неофіційне власне ім'я, унікальне явище в сфері власного найменування, яке є результатом креативної діяльності, виникає спонтанно на основі характерної риси чи обставини і використовується в різних сферах комунікації. Нікнейм є мовним знаком культури, продовження якого, з одного боку, має індивідуальний характер, з іншого, віддзеркалює систему соціально-культурних цінностей конкретної спільноти [10, с.98].

Нікнейм у вузькому сенсі – це особисте, переважно вигадане ім'я. Найчастіше воно є похідним від власного імені, або прізвища. Наприклад: *Cobra* (кореспондент «Нью – Йорк Таймс» Морін Даул), *Lian Byrne – Baldermort*.

У зв'язку з вищезгаданим, ми дотримуємося точки зору, що нікнейм вживається для неформального, найчастіше гумористичного ім'я для людини, пов'язане з їхнім справжнім іменем, їх особистістю або зовнішністю, або з тим, що вони зробили.

За способом утворення нікнейми, як і інші неологізми, можна класифікувати як: фонологічні, запозичені, семантичні та синтаксичні.

Проаналізуємо семантичні нікнейми (нові значення вже існуючих слів). До них відносимо [18, с.23]:

- 1) старі слова, які повністю змінюють своє значення, втрачаючи раніше існуючі. Наприклад: *Fighting Barbie* – Ангела Меркель, канцлер Німеччини, *The Iron Lady* – Маргарет Тетчер.
- 2) у семантичній структурі слова з'являється ще один лексико-семантичний варіант при збереженні традицій. Наприклад: *Evil Number One* – Усама Бен Ладен.

Велику групу семантичних нікнеймів складають найменування людей на основі різних ознак. Нами були вибрані для аналізу нікнейми політиків, які відносяться до їхньої політичної діяльності, зовнішності, характеру, погляду на реальність. Наприклад: *Weeping President*, президент який завжди плакав, коли йому говорили про смерть, бідність та страждання африканців. У структурному плані вона поділяється на підгрупи двох компонентних нікнеймів і сполучення, у яких семантичним трансформаціям піддається один, або декілька компонентів. Наприклад : *British Bulldog - Winston Churchill*.

Необхідність вдаватися до метафоричного переносу обумовлена неможливістю адекватно висловити думку за допомогою логічних визначень. Серед механізмів переосмислення значна роль належить метафоризації. Перенос, що базується на асоціації за схожістю (подібністю), спостерігається при утворенні таких нікнеймів як: *Quasimodo* - Дж. Чейні, віце-президент США, *Huhney Monster* - Chris Huhne .

Інший тип переносу – метонімія – базується на асоціації за суміжністю, що відображає постійні зв'язки між предметами та явищами. Нікнейм президента Вільяма Мак-Кінлі, що проводив політику крайнього протекціонізму, - *The Napoleon of Protection*, інший представник - *The School Master* - Woodrow Wilson, *Brains* - David Miliband .

При утворенні нікнеймів спостерігається тенденція до зміни первинного обсягу значення, а саме звуження (спеціалізація) та розширення (генералізація) значення слова. Прикладом першого типу слугують такі нікнейми : *American Fabius* - George Washington, прикладом другого – *Papa Bush* (Poppy).

Підсумовуючи вищевикладене можна констатувати, що основними засобами утворення семантичних нікнеймів є перенос найменування. Метафора і метонімія взагалі відображають семантичні групи політичних осіб, на основі різних ознак. Фактичним матеріалом для аналізу слугують зовнішність, характер, погляд на реальність політичних діячів. При утворенні нікнеймів відбувається зміна первинного обсягу значень, а саме: звуження та розширення слова.

Незважаючи на масштабний розмах ономасіологічних досліджень у сучасній лінгвістиці, таке важливе джерело найменування як нікнейм, ще недостатньо вивчене в плані теорії номінації.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки не існує єдиного підходу до трактування поняття “дискурс”, а тому українські та зарубіжні лінгвістичні школи, розглядаючи поняття “дискурс”, пропонують різні його тлумачення. Дискурс знаходить відображення у висловленнях дослідників не тільки як текст узятий в аспекті події, когнітивний процес, комунікативна подія, інтеграційне контекстуалізоване висловлення, а і як підмова в мові. З точки зору функціональної прагматики гумор в політичному дискурсі розглядається як комунікативно-прагматичний зв’язок мовного породження.

Питання взаємодії мови та влади знайшло вираження у політичному дискурсі, який протягом останнього часу знаходиться у центрі уваги філософів, політологів та лінгвістів. Пояснюється це загальною тенденцією до демократизації усіх сфер життя суспільства, розвитком засобів масової інформації, завдяки яким стало можливим оформлення політичного дискурсу.

Як показують спеціальні огляди праць провідних лінгвістів, у сучасній науці не існує єдиного розуміння видового терміну “політичний дискурс”. Політичний дискурс може бути визначений як сукупність усіх мовленневих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися згідно з існуючими традиціями та отримали перевірку. Політичний дискурс не виступає як замкнена система, а постійно взаємодіє з дискурсом іншої комунікативної сфери, як, наприклад, ЗМІ, які часто стають центром так званої “медіа-влади”.

Для кращого впливу на підсвідомість в політичному дискурсі використовується всі можливі стилістичні прийоми та експресивні засоби. Що стосується політичної реклами, то цей жанр знаходиться на перехресті

політичного та рекламного дискурсу і найбільш активно використовується засобами масової інформації під час створення позитивного образу політика.

Отже, наше сучасне життя неможливо уявити без політиків, а тому жанри політичного дискурсу постійно розвиваються та видозмінюються. Політичний дискурс не є замкненою системою, тому що діяльність політичних лідерів пов'язана з різними сферами життя суспільства. Через те, що політичний дискурс активно взаємодіє з іншими видами дискурсу, постійно збагачується його лексичний та жанровий склад та розширюється сфера вживання.

Як демонструє наше дослідження, сучасні теорії гумору дають підстави вважати, що механізм сміху ще далекий від повного розуміння. Не існує єдиної теорії гумору, що в певній мірі, логічно та переконливо розкривала б його природу. Проте безсумнівно, що агресивна природа сміху може активно використовуватися в сучасному суспільному житті.

При створенні художніх політичних жанрів використовуються ті ж самі прийоми, що й при створенні двозначної ситуації. Семантичними факторами формування гумористичної ситуації є переосмислення змістового центру речення, речення з підтекстом чи здатні спричинити лінгвістичну відносність. Лінгвістичні засоби базуються на зовнішній схожості мовних одиниць, різних за суттю.

Дослідження специфіки функціонування англійських афоризмів, анекдотів, пародій та нікнеймів у тексті політичного жарту вперше стає предметом аналізу. Дані стилістичні прийоми є спеціальними маркерами категорії антропоцентричності. Вони є специфічним інвентарем, що заповнює прогалини, які виникають при позначенні двозначних ситуацій.

Проаналізовані в роботі досліджені нами стилістичні прийоми та засоби вираження виконують такі функції: комунікативну, функцію створення комічного образу або ситуації, експресивно-емоційну, дейктичну, культурологічну. Виконуються і суто специфічні функції: орієнтуюча, виділяюча, фатична, алюзивна, а також більш конкретні – актуалізація додаткового значення, що виражає сутність і характеристику персонажа, відбиття адресантного відношення, створення автентичності ситуації, що описується, посилення комічного ефекту.

Фактичний матеріал дозволяє дійти висновку що гумористичні стилістичні прийоми реалізуються в одночленній або двочленній антропоформулі. В комічних іменах актуалізується характер носія і міститься конотативна інформація про героя анекдота, афоризма або пародії, що підкріплюється мотиваційним контекстом. У них прецедентними є імена та прізвища політиків, а також їх поведінка та висловлювання у політичному та повсякденному житті загалом. Операція референції в анекдоті здійснюється за рахунок прямої вказівки на прецедентний текст, непрямой референції – натяк робиться на який-небудь прецедентний феномен, а також уточнення референції.

Таким чином, гумористичний ефект досягається тільки за наявності в адресата певної когнітивної бази. Досліджувані лінгвостилістичні засоби, які мають у своїй структурі прецедентні феномени на основі інтертекстуальних посилань збагачують когнітивну базу і, разом з тим, мовну картину світу адресата.

Список використаних джерел

1. Андрієнко Т.П.: Мовленнєвий акт іронії в англійській мові (на матеріалі художньої літератури XVI та XX століть) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови". – Харків, 2002. – 18 с.
2. Арутюнова Н.Д., Падучева Е.В.: Витоки, проблеми та категорії прагматики. Нове в зарубіжній лінгвістиці - М: Просвіта, 1985 - №16: Лінгвістична прагматика. - с. 3-42.
3. Арутюнова Н.Д.: Дискурс. Лінгвістичний енциклопедичний словник. - М: Просвіта, 1990. - с.136-137.
4. Баранов А. Н.: Политический дискурс: прощание с ритуалом: Человек. - М: Наука, 1997. — № 6. — С. 108—118.
5. Барт Р.: Вибрані праці: Семіотика, поетика. - М.: Наука, 1989. - 616 с.
6. Виноградов В. В.: Лингвистические основы научной критики текста: Вопросы языкознания. М.: Изд-во Академии наук СССР, 1990. — С. 168-169.
7. Врабель Т. Т.: Проблема визначення дискурсу і тексту. Стратегії нарративного дискурсу: зб. наук. пр. – Ужгород : ЛІРА, 2006. – С. 64-72.
8. Гончаренко Н.: Анекдот. - К.: Сучасність. – 1998. – No 6. – С. 116-125.
9. Дейк Т.А.: Мова, розуміння, комунікація: Переклад з англійської. - М: Наука, 1989. - с. 312.
10. Дмитренко В. А.: Американский литературный юмор XX в. в аспекте интертекстуальности: X Междунар. конф. по

- функціональної лінгвистике, 29 сентября – 4 октября 2003 г. : сб. науч. тр. – Ялта, 2003(в). – С. 97-98.
11. Дмитренко В. О.: Специфіка анекдоту. Проблеми сучасної світової літератури та лінгвістики : 9-а Всеукр. наук. філол. конф., 31 травня – 1 червня 2002 р. : тези доп. ; [за ред. В. К. Шпак]. – Черкаси : ЧДУ, 2002(а). – С. 83-84.
  12. Карпчук Н. П.: Адресованість в офіційному та неофіційному дискурсі : дис.... канд. філол. наук : 10.02.04 – Харків, 2005.– 218 с.
  13. Кобякова І. К.: Номінативно-комунікативний аспект гумору в текстах малого жанру: Вісник Сумського державного університету. – 2002. – № 4(37).– С. 82-87.
  14. Крючкова Т. Б.: Особливості формування та розвитку суспільно-політичної лексики та термінології. - К.: Просвіта, 2009. - 151 с.
  15. Кубрякова Е.С.: Про поняття дискурсу та дискурсивного аналізу в сучасній лінгвістиці. - М: Просвіта, 2000. - с. 7-25.
  16. Кімакович І.: Традиційний анекдот: виникнення терміна та його еволюція. К.: 1994. – № 5-6. – С. 45- 52.
  17. Літературознавчий словник-довідник за редакцією Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. — К.: ВЦ «Академія», 2007. - 752 с.
  18. Мисюров Д. А.: Политическая символика: структура и функции: Вестн. МГУ. : сер. 12: Полит. науки. – 1999. – № 1. – С. 16–23.
  19. Паршин П. Б.: Лінгвістичні методи в концептуальній реконструкції.: М: Наука, 2000. - 209 с.
  20. Почепцов Г. Г.: Теорія та практика комунікації. М: Наука, 1998. - 256 с.

21. Чейф У. Л.: Значение и структура языка. Пер. с англ. Г. С. Щура, послесл. С. Д. Кацнельсона.: Языковеды мира. М.: Прогресс, 1975. Перевидання: М.: Едиториал УРСС, 2003; 2009. - 243 с.
22. Шейгал, Е.И. Семиотика политического дискурса: Е.И. Шейгал – В: Перемена, 2000. – 368 с.
23. Ковалів Ю. І. : Літературознавча енциклопедія : у 2 т.: Максима.: Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 2 : М — Я. — С. 8-9.
24. Ковалів Ю. І. : Травестія: Літературознавча енциклопедія : у 2 т.: Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 2 : М — Я. — С. 490.
25. Ковалів Ю. І. : Літературознавча енциклопедія : у 2 т.: Пародія: Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 2 : М — Я. — С. 186-187.
26. Ганжуров Ю.: Комунікація політична: Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.347
27. Metcalf Allan: Presidential Voices. Boston: Houghton Mifflin. - 2004. -314 p.
28. Michel Foucault. “Les Mots et les Choses. Une Archéologie des Sciences Humaines”. — Gallimard, Paris, 1966. Електронная публикация: URL: <https://gtmarket.ru/laboratory/basis/5169> .
29. Pocock J.G.A.: Politics, language and time: Essays on political thought and History. – NY.: Atheneum, 1971. – 291 p.
30. T. Givón: *Syntax: a functional-typological introduction*, volume II. Amsterdam: John Benjamins, 1990. - 552 p.
31. William Mann, Christian Matthiessen, and Sandra A. Thompson.: Rhetorical structure theory and text analysis.: Discourse Description. Amsterdam: Benjamins, 1992. - p. 39-78.

32. Режим доступу : URL:
<http://politicalhumor.about.com/library/blbushism.htm>
- 33.Режим доступу : URL:http://www.ahajokes.com/funny_cartoons.html
- 34.Режим доступу : URL:<http://www.claybennet.com/>
- 35.Режим доступу : URL:<http://www.funny-haha.co.uk/Joke.asp?J=829>
- 36.Режим доступу : URL:<http://www.jibjab.com/jokebox/jibjab/id>
- 37.Режим доступу :
URL:<http://www.richardpryor.com/forums/viewtopic.php?t=25109>
- 38.Режим доступу :
URL:http://zhurnal.lib.ru/j/juzhanin_i_a/humothery.shtml
- 39.Режим доступу : URL:https://jokes.fandom.com/wiki/Free_Puppy
- 40.Режим доступу : URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/Афоризм>
- 41.Режим доступу : URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/Афоризм>
- 42.Режим доступу : URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/Пародія>
- 43.Режим доступу : URL: <http://adelante.ru/content104.html>.
- 44.Режим доступу : URL:<http://www.discourses.org/>